

диције, додајући при том, да идеологија игра битну улогу у људском друштву тиме што даје обичном човеку разлог да верује у нешто веће од себе самога, као и прилику да себе прецизније дефинише у ширем историјском контексту.

Будући да се ово дело бави проблематиком која у великој мери улази у апстрактне аспекте људског размишљања и оперише појмовима који сами по себи представљају сложене мисаоне конструкције, битно је напоменути велико настојање аутора да ову комплексну тему на сваки начин приближи читаоцима. У ту сврху, на крају сваког поглавља приложен је списак лиературе у којој читалац може наћи одговоре на питања која су остала недовољно расветљена, као и сет питања која могу да послуже за покретање дискусије која предавачима који одлуче да користе ово дело као уџбеник умногоме олакшавају да приближе ову сложену тему својим студентима. Захваљујући томе, дело *Political Ideologies: An Introduction* је постало незаобилазни приручник за проучавање политичких теорија и историје идеологије, о чему сведочи чињеница да је доживело чак пет издања у протеклих десет година (прво издање изашло је 1992) и етаблирало се као релевантни уџбеник у више универзитетских установа.

Василије ДРАГОСАВЉЕВИЋ

Александар Раковић,
Рокенрол у Југославији: 1956–1968.
Изазов социјалистичком друштву,
Архипелаг, Београд 2011, 635 стр.

Карактеристично за 20. век је да су процеси који су се раније дешавали на друштвеним маргинама, услед ширења писмености, могућности информисања, више слободног времена, повећања материјалног богатства, али и политичког утицаја ширих слојева друштва, постали веома важни и тако дошли у центар пажње јавности. То важи и за популарну музику. Како сам аутор Александар Раковић у предговору наводи: „Рокенрол је највећа друштвана и културна револуција 20. века, музика и култура која је прескочила историјске баријере: расне, етничке, језичке, политичке, верске и социјалне“. У социјалистичкој Југославији рокенрол је имао да превазиђе и идеолошку препреку, ригидан однос који су домаћи политички и државни руководиоци имали према страном, нарочито западним културним утицајима. Монографија Александра Раковића *Рокенрол у Југославији: 1956–1968. Изазов социјалистичком друштву* нам

говори управо о томе – о путу који је један стран и испрва субверзиван супкултурни феномен прешао и постао прихваћен, чак у неку руку и доминантан културни образац младих у једној социјалистичкој држави.

Александар Раковић је талентовани историчар који се у својој истраживачкој каријери бавио различитим проблемима, и у хронолошком и у тематском погледу. Дипломирао је историју на Филозофском факултету у Београду, магистрирао на Катедри за историју Југославије Филозофског факултета одбранивши тезу *Југословенска јавност и Ирска револуција 1916–1923*, а у јануару 2011. године је на истој Катедри одбранио и своју докторску дисертацију *Рокенрол у Југославији 1956–1968. Изазов социјалистичком друштву*, која је, уз одређене измене и дораде, представљена научној и широј јавности управо у монографији која је предмет овог приказа. Александар Раковић се такође, са не мање умешности, бавио и историјом Српске православне цркве, Православног богословског факултета у Београду и историјом међуверских односа на територији Србије.

Временски је материја о којој је Раковић писао омеђена на период између 1956. када се у југословенској штампи појављују први, углавном негативни текстови о рокенролу, писани из угла идеолошког чистунства које критикује „неморалне“ тенденције у забавној музици која је освојила млади свет у Сједињеним Америчким Државама и Великој Британији, и 1968. године, када рокенрол престаје да буде поткултура и улази у главне културне токове, када бива прихваћен као један прогресиван тренд, чак и од државних и партијских функционера. Аутор у предговору наводи да је за потребе израде докторске дисертације, односно писања монографије истраживао грађу у четири архивске институције (Архив Југославије, Дипломатски архив Министарства спољних послова Републике Србије, Историјски архив Београда и Архив Југославија филма), као и у многобројним личним архивама. Највише прегледане грађе је партијске провинијенције: Савеза комуниста Југославије, Савеза комуниста Србије, Градског комитета СКС – Београд, Народне омладине Југославије, Савеза омладине Југославије и других. Такође, аутор је прегледао више од двадесет различитих новина и магазина, дневне, политичке, забавне, омладинске и музичке штампе. Интервјуисано је тридесет савременика који су били, директно и индиректно, умешани у процес стварања, ширења и етаблирања рокенрол сцене у Југославији. Списак коришћене литературе, који је дат на крају монографије, такође је импозантан: ради се о више од двеста домаћих и страних књига и научно-стручних чланака из области историографије, ро-

кенрол публицистике, социологије, етнологије, политикологије, музикологије, музичке публицистике, историје филма, радија и телевизије, као и различитих мемоара и успомена. Незаобилазан додатак свему прочитаном било је и преслушавање стотина музичких плоча.

Тематски, рад је подељен на две веће целине: *Уводна разматрања* и *Главна разматрања: рокенрол у Југославији*, а свака од те две целине даље на одговарајућа поглавља. Прво поглавље даје један широк теоретски увод у проблем значаја музике у историји и у развој и ширење популарне културе у 20. веку. Поглавље „Од памучних поља до рокенрол револуције“ (стр. 13–83) подељено је на три мање целине: Музички правци белих и црних Американаца у првој половини 20. века (стр. 13–31), где је описан настанак и развој разних музичких праваца у САД-у и њихово мешање, као и околности које су до тог мешања довеле; Дефинисање рокенрола (стр. 31–76), које описује период 40-их и 50-их година 20. века, настанак првих рокенрол песама и првих рокенрол бендова и борбу за њихово позиционирање на музичком тржишту; Радио Луксембург: звук и слух Хладног рата (стр. 76–83) описује начин на који се рокенрол музика ширила по Европи и свету, чак и у оне земље које су у тој врсти музике виделе идеолошку опсаност. Поглавље „Југословенско друштво и популарна култура Запада“ (стр. 83–117) подељено је на два потпоглавља: Иностранни културни центри у светлу југословенске политике (стр. 83–99), у коме је описан *modus operandi* културних центара који су деловали у Југославији, посебно Сједињених Америчких Држава и Велике Британије, садржаји које су нудили, њихова улога у остваривању политичких циљева својих земаља, колико су их посећивали југословенски грађани и став југословенских власти према њиховом деловању; Филм и забавна штампа (стр. 99–117) говори о утицају који је страна филмска продукција имала на Југословене, као и штампа забавног садржаја. Посебна пажња је посвећена иностраним модним утицајима. Треће и последње поглавље у првој целини монографије, названо „Трагање за југословенским моделом популарне музике“ (стр. 117–187) подељено је на два потпоглавља: Забавна и џез музика у Југославији (стр. 117–157) и Забавна музика у бројкама (стр. 157–187). Оба потпоглавља разматрају развој музичких праваца и жанрова који су у Југославији били популарни још у предратном периоду и који су, у неку руку, утабили пут којим је касније рокенрол ушао и раширио се у југословенском друштву.

Друга велика целина, *Главна разматрања: рокенрол у Југославији* је подељена на четири поглавља, а свако поглавље на потпоглавља. Прво поглавље „Године класичног рокенрола

1956–1965" (стр. 187–325) дели се на потпоглавља: Југословенска омладина у трагању за простором (стр. 187–200.), које највише говори о положају младих у тадашњој Југославији, њиховим навикама, вредносним и културним ставовима, као и о покушајима владајућих структура да утичу на њих; Рокенрол на Западу и југословенско поимање феномена (стр. 200–251), где аутор описује перцепцију феномена рокенрола у југословенском друштву, од забавне штампе преко домаћих музичара и музичких удружења, све до партијских форума; Почеци југословенског рокенрола и стварање публике (стр. 251–305), у којем Раковић реконструише пионирске кораке југословенског рокенрола, даје опис првих бендова, првих свирки и постепено формирање укуса југословенске публике и раста њене наклоности ка рокенролу; Класични југословенски рокенрол на главном путу (стр. 305–325), где се највише места даје ауторима који су први изнели репертоар класичног рокенрола и твиста пред ширу публику, као и онима који су наступали и у другим земљама, најпре у Совјетском Савезу, попут Карла Метикоша, Перице Стојанчића или Крунослава Кића Слабинца. Друго поглавље, названо „Време електричарског рокенрола 1961–1968" (стр. 325–533) дели се на следећа потпоглавља: Југословенска омладина на путу ка побуни (стр. 325–342), у којем аутор пише о све већем генерацијском јазу између млађих и старијих Југословена који је постао актуелан 60-их година и о начинима на који су млађи испољавали свој бунт; Југословенски поглед на британски и италијански бит (стр. 342–361), где је описан феномен „битлманије" и утицај тог феномена на ширење рокенрола у Југославији; Снага југословенских електричара (стр. 361–448), у коме Раковић веома детаљно анализира експлозију рокенрола у Југославији, најезду електричарских оркестара и вокално-инструменталних састава које су по правилу чиниле електричне гитаре, бас-гитара, бубњеви и клавијатуре; За и против електричара у Југославији (стр. 448–533), у којем је представљена еволуција ставова у партији, стручној јавности и медијима, који су од одбојних и неповољних постепено дошли до става потпуног прихватања. Треће поглавље, „Битници и хипици 1965–1968(1969)" (стр. 533–581) дели се на два дела: Југословенски поглед на америчку контракултуру (стр. 533–557), где се говори о погледу југословенске јавности на контракултурне покрете у Сједињеним Америчким Државама, тј. на све оне који би се могли подвести под категорију „нова левица"; Југословенска омладина и хипи утицаји (стр. 557–581), у којем аутор описује ширење хипи покрета у Југославији, његове манифестације, његову повезаност са јачањем антиратног покрета и радикалне левице, као и са студентским демонстрацијама 1968. године. Последње

поглавље у књизи носи назив „Сличности и разлике рокенрола у Југославији и државама Источног блока до 1969” (стр. 581–593) и у њему Александар Раковић пореди југословенски рокенрол и рокенрол у земљама „иза гвоздене завесе”.

Монографија Александра Раковића је изузетно опремљена, критички апарат је написан по највишем научном стандарду, књига је опремљена бројним фотографијама, табелама, новинским исечцима и цитатима релевантних учесника догађаја. Такође, на крају књиге се налазе и списак свих коришћених извора и литературе, индекс личних имена и индекс састава, што у огромној мери олакшава читаоцу коришћење монографије.

Књига *Рокенрол у Југославији: 1956–1968. Изазов социјалистичком друштву* не представља само изузетан научноистраживачки подухват, на којем би сви који проучавају период социјалистичке Југославије морали бити веома захвални Александру Раковићу, већ и једно дело које има много већу тежину. Реакције које је ова монографија изазвала и код историчара, али и код обичних читалаца на презентацијама, представљањима и сајмовима књига (проглашена за издавачки подухват године на 10. међународном сајму књига „Трг од књиге” у Херцег Новом 2012. године) нам говоре да је Раковић дао сјајно и свеобухватно виђење једне културолошке појаве која је имала огроман утицај на одрастање и формирање генерација Југословена, као и то да је шира читалачка публика веома рада да такво једно дело прихвати. Нема много историчара који се могу похвалити таквим резултатом.

Дејан ЗЕЦ

Драгутин Ј. Ранковић,
*Свакодневни живот под окупацијом 1941–1944:
искуство једног Београђанина,*
приредили: Наташа Милићевић и Душан Никодијевић,
ИНИС, Београд 2011, 894 стр.

Проучавање војне, политичке и дипломатске историје главни је истраживачки дискурс српске историографске науке. То важи за сва историјска раздобља и за све велике догађаје у историји српског народа, па и за процес проучавања Другог светског рата, како за истраживања рађена у периоду социјализма тако и за она рађена у новијем раздобљу, када се многи закључци историографије преиспитују и поново проверавају. Међутим, ново време и нове околности су, осим потребе да се на један критички начин